

ADRAN 1. BETH MAE LLYWODRAETH CYMRU YN YSTYRIED EI WNEUD A PHAM?

Y cefndir

Mae [Gorchymyn Eithriadau Gwarchod Plant a Gofal Dydd \(Cymru\) 2010](#) Llywodraeth Cymru ('Gorchymyn Eithriadau 2010') yn nodi'r amgylchiadau lle nad oes angen cofrestru fel gwarchodwr plant neu ddarparwr gofal dydd. Hynny yw, mae'r darparwyr hynny yn cael eu heithrio rhag cofrestru ag Arolygiaeth Gofal Cymru ac nid oes angen iddynt gydymffurfio â'r [Rheoliadau Gwarchod Plant a Gofal Dydd](#) a'r [Safonau Gofynnol Cenedlaethol](#) ar gyfer gofal plant a reoleiddir. Mae'n gwahaniaethu rhwng darparwyr y mae angen iddynt gofrestru a'r rhai nad oes angen iddynt wneud hynny.

Y mater dan sylw

Mae Llywodraeth Cymru yn adolygu'r eithriadau yn dilyn argymhellion yn yr adroddiadau hyn:

- [Cais am Dystiolaeth](#) ynglŷn â Gorchymyn Eithriadau 2010 (2019)
- [Yr Adolygiad Gweinidogol o Gyfleoedd Chwarae](#) (2023)
- [Gwarchod y dyfodol: Y rhwystr gofal plant sy'n wynebu rhieni sy'n gweithio](#) (2022)

Nodau'r adolygiad o'r eithriadau yw:

- Sicrhau bod opsiynau gofal plant yn canolbwyntio ar y plant eu hunain ac yn meithrin hawliau plant i chwarae, ymlacio, dysgu ac ymuno â grwpiau a sefydliadau sy'n darparu ar gyfer eu hanghenion a'u diddordebau.
- Sicrhau bod yr eithriadau sydd ar waith yn gymesur ac yn eithrio'r rhai nad oes angen iddynt gofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru.
- Hyrwyddo mesurau diogelwch cadarn i blant ym mhob lleoliad gofal plant, gwaith chwarae a gweithgareddau a fydd yn cyfrannu at gadw plant yn saff ac at sicrhau eu bod yn cael gofal priodol.
- Cefnogi gofal plant, gwaith chwarae a gweithgareddau fforddiadwy, hygyrch a hyblyg i deuluoedd er mwyn darparu ar gyfer anghenion, diddordebau a gofynion amrywiol ledled Cymru. Ni ddylai unrhyw newidiadau i'r eithriadau leihau'r gofal plant, y cyfleoedd chwarae na'r gweithgareddau sydd ar gael neu sy'n fforddiadwy.
- Symleiddio Gorchymyn Eithriadau 2010 er mwyn gallu ei ddehongli'n eglur ac yn gyson.

Camau gweithredu a gynigir

Ar ddechrau'r prosiect adolygwyd pob erthygl o Orchymyn Eithriadau 2010 a nodwyd yr eithriadau hynny yr oedd angen eu hystyried ymhellach. Bydd Llywodraeth Cymru yn cynnal ymgynghoriad cyhoeddus llawn am gyfnod o 12 wythnos ynglŷn â'r newidiadau arfaethedig ynghylch pwy na ddylai fod yn ofynnol i gofrestru fel y nodir yn y Gorchymyn Eithriadau Gwarchod Plant a Gofal Dydd (Cymru) 2026 Drafft, 'Gorchymyn Eithriadau 2026 Drafft', a fydd yn disodli Gorchymyn Eithriadau 2010:

- Ymgynghorir â'r cyhoedd ar y cynnig y dylai'r darparwr gofrestru fel darparwr gofal dydd os yw plentyn 4 oed neu iau yn mynychu darpariaeth coetsio neu ddysgu heb ei riant neu ofalwr am fwy na ddwy awr mewn diwrnod. Gall darparwyr gynnig sawl sesiwn, ond dim ond hyd at ddwy awr y dydd y caiff pob plentyn 4 oed ac iau fod yn bresennol oni bai bod eu rhiant gyda nhw. Ni fyddai'r rheol hon yn berthnasol i blant 5 oed a hŷn, a all fod yno am gyfnod amhenodol o amser.
- Er mwyn creu mwy o wahaniaeth rhwng gofal plant, gwaith chwarae a gweithgareddau coetsio a dysgu, rydym yn cynnig lleihau nifer y mathau o weithgareddau coetsio a dysgu y gall darparwyr eu cynnig heb fod angen iddynt fod wedi'u cofrestru, sef o 2 i 1. Er enghraifft, bydd darparwyr sy'n cynnig gweithgareddau coetsio a dysgu mewn amrywiaeth o chwaraeon yn unig yn cael eu heithrio rhag cofrestru, tra byddai angen i ddarparwr sy'n cynnig astudiaethau crefyddol yn ogystal â chwaraeon gofrestru, gan eu bod yn cynnig mwy nag un math o weithgaredd.
- Sicrhau bod yr eithriadau'n cydymffurfio â chanllawiau polisiâu eraill ac arferion cyfredol.
- Symleiddio'r eithriadau.
- Cynnig y dylai pob ysgol sy'n darparu addysg i blant 2 oed neu iau gofrestru'r rhan honno o'u darpariaeth fel darparwr gofal dydd.
- Ymgynghorir â'r cyhoedd ynglŷn â'r eithriadau sy'n ymwneud â lleoliadau sy'n gweithredu am lai na dwy awr, ar bum diwrnod neu lai, mewn perthynas â gweithgareddau coetsio a dysgu. Gofynnir iddynt am eu barn ynghylch a ddylai'r eithriadau fod yn gymwys neu beidio pan fo'r darparwr yn gofalu am blant 2 oed ac iau ac nad yw eu rhiant yn aros ar y safle.
- Ymgynghorir â'r cyhoedd ar y cynnig nad yw'r eithriadau sy'n ymwneud â gofal am ddwy awr neu lai y dydd yn berthnasol os bydd darparwr cofrestredig yn cael ei atal dros dro yn sgil gorfodi gweithdrefnau, ac felly ni fyddai'r darparwr yn gallu gweithredu o dan yr eithriadau hyn am gyfnod yr ataliad.

Ochr yn ochr â'r adolygiad hwn, mae Llywodraeth Cymru yn cynnal ymgynghoriad cyhoeddus ar y bwriad i gyflwyno Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol ar gyfer Darparwyr Gofal Plant, Gwaith Chwarae a Gweithgareddau sydd wedi'u heithrio rhag cofrestru fel gwarchodwr plant neu ddarparwr gofal dydd. Gallai'r darparwyr cymwys o dan y Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol gofrestru â CThEF a'r Adran Gwaith a Phensiynau, fel y gall rhieni cymwys fanteisio ar [Ofal Plant Di-dreth](#) neu [Ofal plant Credyd Cynhwysol](#). I ddod o dan y cynllun, bydd angen i

ddarparwyr ddangos bod ganddynt wiriadau diogelwch sylfaenol ar waith a allai roi rhywfaint o sicrwydd i rieni.

Pum Ffordd o Weithio

Mae'r cynigion wedi'u gwneud yn unol â Phum Ffordd o Weithio [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#). Mae'r cynigion yn bwriadu cefnogi'r sector gofal plant, chwarae a gweithgareddau a dod â buddion i ddarparwyr, plant a theuluoedd yn y **tymor hir**, gan gynnwys ceisio **atal** gwasanaethau rhag cau, boed yn rhai sydd wedi'u cofrestru neu heb eu cofrestru. Dangosodd adroddiad [Tlodi Incwm Cymharol](#) Llywodraeth Cymru fod 29% o blant yng Nghymru yn byw mewn tlodi cymharol ym mis Mawrth 2023. Mae pob cynnig wedi'i ystyried i atal unrhyw effaith negyddol ar dlodi plant.

Mae'r adolygiad o'r eithriadau wedi'i gynnal ar y cyd â'r adolygiadau o'r [Safonau Gofynnol Cenedlaethol](#) ar gyfer gofal plant a'r Asesiadau Digonolrwydd Gofal Plant i sicrhau eu bod yn cydymffurfio ac yn **integreiddio â'i gilydd**. Mae gweithio yn y modd hwn yn ein galluogi i ystyried y materion yn systemig a deall effeithiau amrywiol. Mae'r polisiâu cyfredol wedi'u hystyried yn fanwl, gan gynnwys y weledigaeth hirdymor ar gyfer [Chwarae, Dysgu a Gofal Plentyndod Cynnar](#) a sut mae'r cynigion yn anelu at gyflawni'r weledigaeth honno. Bydd y cynigion yn cyfrannu yn benodol at wireddu'r nodau Llesiant sy'n ymwneud â Chymru iachach, Cymru sy'n fwy cyfartal, Cymru o gymunedau cydlynus, Cymru lewyrchus a Chymru â diwylliant bywiog.

Trwy gydol y broses adolygu, rydym wedi annog dull sy'n seiliedig ar **gydweithio a chyfranogiad**. Rhwng Mawrth a Rhagfyr 2024, ymgwymerodd Llywodraeth Cymru â gwaith ymgysylltu helaeth i ddeall yn well y cyfleoedd a ddarperir ar draws y sector, sef y darparwyr cofrestredig a'r rhieni heb eu cofrestru. Amcangyfrifir bod Llywodraeth Cymru wedi ymgysylltu â thua 400 o gyfranogwyr gan gynnwys plant, rhieni a gofalwyr, a darparwyr cofrestredig a rhai heb eu cofrestru y sector. Ym mis Mehefin 2024, sefydlodd Llywodraeth Cymru Grŵp Cyngori traws-sector i gynrychioli anghenion amrywiol defnyddwyr terfynol i lywio'r gwaith o ddatblygu'r polisi. Mae Llywodraeth Cymru wedi gweithio ag Arolygiaeth Gofal Cymru i ganfod sut y byddai'r newidiadau arfaethedig i'r polisi yn gweithio'n ymarferol. Bu hefyd yn cwrdd ag arweinwyr gofal plant a chwarae Awdurdodau Lleol i archwilio materion lleol. Cafodd [Strategaeth Tlodi Plant](#) Llywodraeth Cymru a [Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn](#) eu hystyried drwy gydol y broses adolygu ac mae egwyddorion [Chwarae, Dysgu a Gofal Plentyndod Cynnar](#) wedi llywio'r ystyriaeth o'r effaith ar blant 0-5 oed.

Yr Effaith

Effeithiau cadarnhaol

- Bydd yr aileiriad arfaethedig o'r eithriad sy'n ymwneud â rhieni, gofalmwyr maeth, perthnasau ac aelodau o'r aelwyd, yn egluro y dylai perthnasau neu bersonau sy'n byw yn yr un cartref â'r plentyn allu gweithredu fel gwarchodwyr plant cofrestredig ar gyfer plant sy'n perthyn iddynt neu blant sy'n byw gyda nhw, ar yr amod bod pob un o'r canlynol yn cael eu bodloni: nid nhw yw rhieni'r plentyn ac nid oes ganddynt gyfrifoldeb rhiant dros y plentyn, nid ydynt yn ofalwr maeth i'r plentyn, nid yw'r gofal yn digwydd yng nghartref y plentyn, ac mae'r gofal ar gael ac yn cael ei gynnig i blant nad ydynt yn perthyn iddynt. Gall hyn fod yn arbennig o arwyddocaol i rieni plant anabl, i rai sydd â gofynion diwylliannol, crefyddol neu iaith ac i rieni sy'n gweithio oriau annodweddiadol.
- Bydd y cynnig i gadw'r eithriad ar gyfer darpariaethau sy'n gweithredu o dan ddwy awr ac ar bum diwrnod neu lai yn caniatáu i ddarparwyr sy'n gweithredu oddi tanynt barhau i weithredu'n rhydd heb yr angen i gofrestru. Mae rhanddeiliaid o'r sector yn adrodd bod rhai darparwyr yn defnyddio'r eithriadau ar gyfer dwy awr a/neu bum diwrnod neu lai i dreialu eu gwasanaeth cyn mynd ati i sefydlu darpariaeth gofrestredig. Felly, bydd cadw'r eithriad yn caniatáu i hyn barhau i lawer o ddarparwyr.
- Bydd y cynnig i gysoni'r eithriadau mewn perthynas â nanis, au pairs a charcwyr, yn symleiddio'r dewis ac yn rhoi mwy o hyblygrwydd i deuluoedd. Bydd yr eithriad newydd arfaethedig yn caniatáu i blant gael gofal mewn lleoliad ac amgylchedd sy'n briodol iddynt ac sy'n diwallu anghenion eu hunain a'u teulu.
- Bydd y diwygiad arfaethedig i'r cafeat ar gyfer oedran, o 11 i 10 oed, ar gyfer gwasanaethau ieuencid wrth bontio yn rhoi cyfle i wasanaethau ieuencid wrth bontio gynnal darpariaeth ar gyfer plant iau i'w helpu i fynd i'r afael ag anghenion personol, cymdeithasol ac addysgol. heb fod angen cofrestru fel darparwr gofal dydd.
- Gall y diwygiadau arfaethedig sy'n ymwneud â gofalu am blant 2 oed ac iau ddarparu mwy o sicrwydd ansawdd.
- Gall y diwygiad arfaethedig i'w gwneud yn ofynnol i'r rhan o'r ysgol sy'n cynnig addysg i blant 2 oed ac iau gofrestru fel darparwr gofal dydd, roi mwy o sicrwydd bod anghenion gofal y plant iau hyn yn cael eu diwallu mewn lleoliadau addysgol.
- Bydd y cynnig i leihau'r mathau o weithgareddau y gall darparwr eu cynnig o dan yr eithriad o ddau i un yn cynnal y cyfle i blant ddilyn eu diddordebau a datblygu eu sgiliau mewn maes penodol. Bydd hefyd yn cynnig mwy o wahaniaeth rhwng gofal plant a gweithgareddau coetsio a dysgu.
- Byddai'r newid arfaethedig i'r eithriad ar gyfer gweithgareddau coetsio a dysgu yn caniatáu gweithgareddau coetsio a dysgu i blant 4 oed neu iau, heb riant yn bresennol, am hyd at ddwy awr. Mae hyn yn cymryd eu cam datblygu i ystyriaeth, ac yn cydnabod bod gofal y tu hwnt i gyfnod o ddwy awr yn annhebygol o gael ei ystyried yn achlysurol.

- Cynigir, os bydd darparwr cofrestredig yn cael ei atal dros dro yn sgil gorfodi gweithdrefnau, ni fydd yr eithriadau sy'n ymwneud â gofal am ddwy awr neu lai y dydd yn berthnasol. Os yw Arolygiaeth Gofal Cymru wedi atal dros dro gofrestrriad gwarchodwr plant neu ddarparwr gofal dydd, ni fyddent yn gallu parhau i weithredu o dan yr eithriadau, ac felly ni allent gynnig gofal a allai fod yn anniogel i blant. Nod hyn yw diogelu plant.
- Drwy'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig ar gyfer Darparwyr Gofal Plant, Gwaith Chwarae a Gweithgareddau, efallai y bydd nifer mwy o ddarparwyr yn gymwys i gofrestru â CThEF a'r Adran Gwaith a Phensiynau fel y gall teuluoedd cymwys ddefnyddio cynlluniau [Gofal Plant Di-dreth](#) neu [Gofal Plant Credyd Cynhwysol](#). Bydd hyn yn arwain at sicrhau bod ystod ehangach o ddarparwyr ar gael i rieni. Ac o ganlyniad i hynny bydd gofal plant yn fwy fforddiadwy. Gallai'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig hefyd ddarparu lefel sylfaenol o wiriadau diogelwch i roi rhywfaint o sicrwydd i rieni. Gall y cynllun roi mwy o wybodaeth i Lywodraeth Cymru am ddarparwyr heb eu cofrestru ac yn sgil hynny bydd gan yr Awdurdodau Lleol fwy o wybodaeth am y ddarpariaeth yn eu hardaloedd i lywio eu Hasesiadau Digonolrwydd Gofal Plant ac o bosibl eu Hasesiadau o Ddigonolrwydd Cyfleoedd Chwarae. Efallai y bydd darparwyr hefyd yn teimlo eu bod yn cael mwy o hygyrdd trwy ymuno â'r cynllun.

Effeithiau negyddol

- Ymgynghorir â'r cyhoedd ar eu barn ynglŷn â'r eithriad sy'n ymwneud â dwy awr o ofal am bum diwrnod neu lai ac ynglŷn â dirymu'r eithriad ar gyfer gweithgareddau coetsio a dysgu os yw'r darparwr yn gofalu am blant 2 oed ac iau. Ymgynghorir â nhw hefyd ar eu barn ynghylch pan nad yw rhiant yn aros ar y safle. Gallai hyn leihau nifer y darparwyr sy'n cynnig y gofal hwn gan nad ydynt efallai am ymgymryd â baich cofrestru, ac felly yn dewis cau eu darpariaeth. Risg ychwanegol yw y gallent aros ar agor ond diwygio eu gwasanaeth i ddarparu ar gyfer plant 3 oed a hŷn yn unig. Mae rhanddeiliaid o'r sector yn adrodd bod rhai darparwyr yn defnyddio'r eithriadau ar gyfer dwy awr a/neu bum diwrnod neu lai i dreialu eu gwasanaeth cyn mynd ati i sefydlu darpariaeth gofrestredig. Bydd dirymu'r eithriad ar gyfer darpariaethau sy'n gofalu am blant 2 oed ac iau yn atal hyn rhag digwydd ac efallai y bydd darparwyr sy'n ystyried cynnig gwasanaethau i blant o'r oedran hwnnw yn penderfynu peidio â chymryd y risg o agor lleoliad, gan nad ydynt wedi gallu canfod a yw'n gynaliadwy yn y farchnad.
- Ymgynghorir â'r cyhoedd ynghylch a ydynt yn cytuno mai dim ond sesiynau o ddwy awr neu lai o weithgareddau coetsio a dysgu y gall plant 4 oed neu iau eu mynychu, oni bai eu bod yng nghwmni rhiant. O ganlyniad i hynny, gallai rhai darparwyr gyfyngu ar y gwasanaethau y maent yn eu darparu, gan leihau nifer y gweithgareddau sydd ar gael i blant o'r oedran hwnnw.
- Gall y cynnig i leihau nifer y mathau o weithgareddau y gall darparwr ei gynnig o dan yr eithriad ar gyfer coetsio a dysgu, o ddau i un, arwain at gyfyngu'r ddarpariaeth y mae

darparwyr yn ei chynnig, ac felly efallai y bydd llai o gyfleoedd i blant gymryd rhan mewn ystod o weithgareddau mewn un lleoliad neu un sesiwn.

- Gall y cynnig i gadw'r eithriadau ar gyfer darpariaethau sy'n gweithredu o dan ddwy awr neu ar bum diwrnod neu lai annog darparwyr i beidio ag ehangu eu darpariaeth.
- Gallai'r diwygiad arfaethedig i'w gwneud yn ofynnol i'r rhan o'r ysgol sy'n cynnig lle i blant 2 oed ac iau gofrestru fel darparwr gofal dydd, arwain at rai ysgolion annibynnol yn penderfynu peidio â chynnig addysg i blant o'r oedran hwnnw. Byddai hyn yn lleihau dewis rhieni.
- Cynigir, os bydd darparwr cofrestredig yn cael ei atal dros dro yn sgil gorfodi gweithdrefnau, ni fydd yr eithriadau sy'n ymwneud â gofal am ddwy awr neu lai y dydd yn berthnasol. Er y gall atal gweithrediadau darparwr dros dro arwain at rywfaint o ddryswch i staff a theuluoedd, mae angen cydbwysu hyn yn ofalus yn erbyn manteision diogelu, sy'n aml yn angenrheidiol i sicrhau diogelwch a lles plant.
- Gallai'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig ar gyfer Darparwyr Gofal Plant, Gwaith Chwarae a Gweithgareddau olygu y bydd rhai darparwyr sydd wedi cofrestru ag Arolygiaeth Gofal Cymru ar hyn o bryd yn lleihau eu darpariaeth er mwyn caniatáu iddynt gael eu cymeradwyo o dan y Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol yn lle hynny. Gall hyn arwain at lai o gyfleoedd i deuluoedd.

Costau ac arbedion

Cynigir bod Arolygiaeth Gofal Cymru yn gweinyddu'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig. Amcangyfrifir mai'r gost ar gyfer sefydlu'r cynllun ym mlwyddyn 1 yw oddeutu £95,000, a chostau rhedeg blynyddol parhaus a amcangyfrifir sydd rhwng £8,000 a £17,000, yn dibynnu ar nifer y darparwyr sy'n gwneud cais i ymuno â'r cynllun. Cynigir y bydd tâl i ddarparwyr ymuno ac adnewyddu eu cymeradwyaeth o dan y cynllun, gyda'r bwriad o dalu costau rhedeg blynyddol maes o law.

Pe bai cefnogaeth am ddirymu rhai eithriadau mewn amgylchiadau lle mae darparwyr yn gofalu am blant 2 oed ac iau, heb i'w rhiant aros ar y safle, byddai darparwyr ychwanegol ar gael i gofrestru'n llawn ag Arolygiaeth Gofal Cymru. Byddai hyn yn costio tua £3100 i Arolygiaeth Gofal Cymru ar gyfer pob darparwr sy'n cofrestru, gyda chost weinyddol barhaus o tua £1100 ar gyfer pob darparwr, y flwyddyn.

Y drefn ar gyfer newid

Mae'r broses gyfreithiol ar gyfer gosod Gorchymyn Eithriadau 2026 yn weithdrefn gadarnhaol dros dro. Gellir gweithredu'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig o dan Adran 60 o [Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006](#).

ADRAN 8. CASGLIAD

8.1 Sut mae'r bobl y mae'r cynnig yn fwyaf tebygol o effeithio arnynt wedi helpu i'w ddatblygu?

Yn unol â [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#), ymgysylltwyd yn helaeth â rhanddeiliaid drwy gydol y broses. Rhwng Mawrth a Rhagfyr 2024, ymgwymerodd Llywodraeth Cymru â gwaith ymgysylltu i ddeall yn well y cyfleoedd a ddarperir ar draws y sector, sef darparwyr cofrestredig a rhai heb eu cofrestru y sector. Amcangyfrifir bod Llywodraeth Cymru wedi ymgysylltu â thua 400 o gyfranogwyr gan gynnwys plant, rhieni/gofalwyr, darparwyr cofrestredig ac anghofrestredig y sector.

Ym mis Mehefin 2024, sefydlodd Llywodraeth Cymru Grŵp Cynghori i lywio'r gwaith o ddatblygu polisi. Mae aelodaeth y Grŵp Cynghori Gorchymyn Eithriadau yn cynnwys: Plant yng Nghymru, Arolygiaeth Gofal Cymru, Estyn, Chwaraeon Cymru, Cyngor Celfyddydau Cymru, Cytûn, CWVYS, Ysgolion Bro, Cwlwm, Awdurdodau Lleol, CLILC, Chwarae Cymru, Gofal Cymdeithasol Cymru, CGGC a Swyddfa'r Comisiynydd Plant. Cynhaliwyd ymarferion ymgysylltu ychwanegol gyda grwpiau crefyddol, rhieni, grwpiau ieuencid a grwpiau mewn llifrai, ac arweinwyr Gofal Plant Awdurdodau Lleol. Ym mhob un o'r grwpiau hyn, rhannodd cynrychiolwyr eu barn am yr eithriadau a thrafodwyd effaith y newidiadau posibl neu arfaethedig ar eu sector. Rhoddwyd cyfle i ddarparwyr heb eu cofrestru rannu eu barn trwy lenwi holiadur ymgysylltu a thrwy gymryd rhan mewn grwpiau ffocws.

Yng Ngwanwyn 2024, comisiynwyd Plant yng Nghymru i gynnal ymchwil i ymgysylltu â phlant a rhieni i lywio'r adolygiad. Drwy hynny, canfuwyd barn rhieni a phlant ynglŷn â'r hyn yr oeddent yn ei ystyried yn bwysig o ran y gofal plant, gwaith chwarae a gweithgareddau y maent yn manteisio arnynt neu yr hoffent allu manteisio arnynt. Bydd gwaith ymgysylltu ychwanegol gyda phlant a phobl ifanc yn cael ei wneud trwy grŵp ffocws tra bo'r broses ymgynghori yn parhau. Bydd fersiynau hawdd eu deall o'r ddogfen ymgynghori a'r ffurflen ymateb ar gael i bobl ifanc.

8.2 Beth yw'r effeithiau cadarnhaol a negyddol mwyaf arwyddocaol?

Blaenoriaeth allweddol y gwaith hwn yw sicrhau bod plant yng Nghymru yn gallu cael mynediad at ofal plant, cyfleoedd chwarae a gweithgareddau sy'n diwallu eu hanghenion, a hefyd anghenion eu teuluoedd. Mae'r adolygiad wedi'i gynnal mewn ffordd sydd wedi sicrhau bod buddiannau gorau plant yn cael eu blaenoriaethu ac wedi bod yn ganolog i'r broses o ystyried a gwneud penderfyniadau. Bydd y cynigion yn cyfrannu yn benodol at wireddu'r nodau Llesiant sy'n ymwneud â Chymru iachach, Cymru sy'n fwy cyfartal, Cymru o gymunedau cydlynus, Cymru lewyrchus a Chymru â diwylliant bywiog.

Effeithiau cadarnhaol

Trwy'r broses adolygu, ystyriwyd pwysigrwydd cysoni a symleiddio'r eithriadau. Mae cyddibyniaeth yr eithriadau wedi'i harchwilio ac mae'r diwygiadau wedi'u gwneud gyda'r gyddibyniaeth honno mewn golwg fel ffordd o wneud yr eithriadau'n haws i'w deall.

Rydym yn ymwybodol bod gan blant iau fwy o anghenion gofal a'u bod yn fwy agored i niwed. Ymgynghorir â'r cyhoedd ar eu barn ynglŷn â dirymu rhai o'r eithriadau pan fo'r darparwr yn gofalu am blant 2 oed ac a ddylid mabwysiadu dull gwahanol os yw eu rhiant yn aros ar y safle. Gall hyn ddarparu mwy o sicrwydd ansawdd. Bydd diwygiadau mewn perthynas â grwpiau oedran penodol sy'n ymwneud â gwasanaethau ieuenctid hefyd o fudd i blant hŷn, gan y byddai'r cynigion yn caniatáu i blant 10 oed gael eu cyflwyno i wasanaethau ieuenctid yn unol â'u hanghenion wrth bontio, eu diddordebau a'u cam datblygu. A gallai hynny weithredu fel sbardun ar gyfer meithrin cysylltiadau pellach â gwaith ieuenctid yn y blynyddoedd dilynol.

Bydd diwygiadau arfaethedig i eithriadau sy'n ymwneud â gwarchod plant yn rhoi mwy o gyfleoedd i rieni wneud dewisiadau ynghylch pwy i'w gyflogi i ofalu am eu plentyn. Byddant yn caniatáu i blant gael gofal mewn lleoliad ac amgylchedd sy'n briodol iddynt ac sy'n diwallu anghenion eu hunain a'u teulu. Gall hyn fod yn arbennig o arwyddocaol i rieni plant anabl, i rai sydd â gofynion diwylliannol, crefyddol neu iaith, ac i rieni sydd angen mwy o hyblygrwydd oherwydd eu bod yn gweithio oriau annodweddiadol.

Bydd y cynnig i gadw'r eithriad ar gyfer darpariaethau sy'n gweithredu o dan ddwy awr ac ar bum diwrnod neu lai yn caniatáu i ddarparwyr barhau i weithredu'n rhydd heb yr angen i gofrestru.

Cynigir, os bydd darparwr cofrestredig yn cael ei atal dros dro yn sgil gorfodi gweithdrefnau, ni fydd yr eithriadau sy'n ymwneud â gofal am ddwy awr neu lai y dydd yn berthnasol. Os yw Arolygiaeth Gofal Cymru wedi atal dros dro gofrestriad gwarchodwr plant neu ddarparwr gofal dydd, ni fyddent yn gallu parhau i weithredu o dan yr eithriadau, ac felly ni allent gynnig gofal a allai fod yn anniogel i blant. Nod hyn yw diogelu plant.

Bydd y newidiadau a gynigir i'r eithriad ar gyfer gweithgareddau coetsio a dysgu yn sicrhau y gall darparwyr y gweithgareddau hyn barhau i wneud hynny heb yr angen i gofrestru. Gallant barhau i ddarparu gweithgareddau coetsio a dysgu sy'n diwallu anghenion plant ac yn caniatáu iddynt ddilyn eu diddordebau a datblygu eu sgiliau. Trwy gynnig mai dim ond am ddwy awr neu lai o dan yr eithriad y gall plant 4 oed ac iau fynychu gweithgareddau coetsio a dysgu, bydd hyd y sesiynau yn caniatáu darpariaeth sy'n briodol i ddatblygiad y plentyn heb fod angen gofal sy'n ychwanegol at unrhyw ofal sy'n codi'n anfwriadol.

Gall y diwygiad arfaethedig i'w gwneud yn ofynnol i bob ysgol sy'n cynnig addysg i blant 2 oed ac iau gofrestru'r rhan honno o'u darpariaeth fel darparwr gofal dydd, roi mwy o sicrwydd bod anghenion gofal y plant iau hyn yn cael eu diwallu mewn lleoliadau addysgol.

Gallai'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig ar gyfer Darparwyr Gofal Plant, Gwaith Chwarae a Gweithgareddau gael effeithiau ariannol cadarnhaol sylweddol ar deuluoedd. Efallai y bydd nifer mwy o ddarparwyr yn gymwys i gofrestru â CThEF a'r Adran Gwaith a Phensiynau fel y gall teuluoedd cymwys ddefnyddio cynlluniau [Gofal Plant Di-dreth](#) neu [Gofal Plant Credyd Cynhwysol](#). Bydd hyn yn arwain at ystod ehangach o wasanaethau ar gael i rieni. Ac o ganlyniad i hynny bydd gofal plant yn fwy fforddiadwy. Gallai'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig hefyd ddarparu lefel sylfaenol o wiriadau diogelwch i roi rhywfaint o sicrwydd i rieni. Gall y cynllun roi mwy o wybodaeth i Lywodraeth Cymru am ddarparwyr heb eu cofrestru ac yn sgil hynny bydd gan yr Awdurdodau Lleol fwy o wybodaeth am y ddarpariaeth yn eu hardaloedd i lywio eu Hasesiadau Digonolrwydd Gofal Plant ac o bosibl eu Hasesiadau o Ddigonolrwydd Cyfleoedd Chwarae. Efallai y bydd darparwyr hefyd yn teimlo eu bod yn cael mwy o hygyrdd trwy ymuno â'r cynllun.

Effeithiau negyddol

Ymgynghorir â'r cyhoedd ar eu barn ynglŷn â'r eithriad sy'n ymwneud â dwy awr o ofal am bum diwrnod neu lai ac ynglŷn â dirymu'r eithriad ar gyfer gweithgareddau coetsio a dysgu os yw'r darparwr yn gofalu am blant 2 oed ac iau. Ymgynghorir â nhw hefyd ar eu barn ynghylch pan nad yw rhiant yn aros ar y safle. Gallai hyn leihau nifer y darparwyr sy'n cynnig y gofal hwn gan na fyddent efallai am ymgymryd â baich cofrestru ac felly yn dewis cau eu darpariaeth. Risg ychwanegol yw y gallant aros ar agor ond diwygio eu gwasanaeth i ddarparu ar gyfer plant hŷn yn unig. Mae rhanddeiliaid o'r sector yn adrodd bod rhai darparwyr yn defnyddio'r eithriadau dwy awr a/neu bum diwrnod neu lai i dreialu eu gwasanaeth cyn symud ymlaen i sefydlu darpariaeth gofrestredig. Bydd dirymu'r eithriadau'n atal hyn rhag digwydd ac efallai y bydd darparwyr sy'n ceisio cynnig gwasanaethau i blant 2 oed ac iau yn penderfynu peidio â chymryd y risg o agor lleoliad gan nad ydynt wedi gallu canfod a yw'n gynaliadwy yn y farchnad.

Gallai'r cynnig i'w gwneud yn ofynnol i bob ysgol sy'n cynnig addysg i blant 2 oed ac iau gofrestru fel darparwr gofal dydd arwain at rai ysgolion yn penderfynu peidio â chynnig addysg i blant dwy oed ac iau. Byddai hyn yn lleihau dewis rhieni.

Gallai'r cynnig i leihau'r mathau o weithgareddau y gall darparwyr eu cynnig o dan yr eithriad, o ddau i un, arwain at gyfyngu'r gwasanaethau y mae darparwyr yn eu cynnig. Ac felly efallai y bydd llai o gyfleoedd i blant gymryd rhan mewn ystod o weithgareddau mewn un lleoliad neu un sesiwn.

Gallai'r cynnig mai dim ond am ddwy awr neu lai y gall plant 4 oed ac iau gymryd rhan mewn gweithgareddau coetsio a dysgu, oni bai eu bod yng nghwmni eu rhiant, arwain at rai darparwyr yn penderfynu lleihau eu darpariaeth. O ganlyniad i hynny bydd nifer y gweithgareddau sydd ar gael i blant o'r oedran hwnnw yn llai.

Cynigir, os bydd darparwr cofrestredig yn cael ei atal dros dro yn sgil gorfodi gweithdrefnau, ni fydd yr eithriadau sy'n ymwneud â gofal am ddwy awr neu lai y dydd yn berthnasol. Er y gall atal gweithrediadau darparwr dros dro arwain at rywfaint o ddryswch i staff a theuluoedd, mae angen cydbwysu hyn yn ofalus yn erbyn manteision diogelu, sy'n aml yn angenrheidiol i sicrhau diogelwch a lles plant.

Efallai y bydd creu'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig yn golygu y bydd rhai darparwyr sydd wedi'u cofrestru ar hyn o bryd ag Arolygiaeth Gofal Cymru yn lleihau neu'n newid eu darpariaeth er mwyn caniatáu iddynt gael eu cymeradwyo o dan y Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig yn lle hynny. Ni fyddent wedyn yn ddarostyngedig i'r un lefel o sicrwydd ansawdd ag y byddent wrth weithredu fel lleoliad cofrestredig.

8.3 Yn sgil yr effeithiau a nodwyd, sut y bydd y cynnig:

- **yn cyfrannu cymaint â phosibl at ein hamcanion llesiant a'r saith nod llesiant; a/neu,**
- **yn osgoi, yn lleihau, neu'n lliniaru unrhyw effeithiau negyddol?**

Bydd y newidiadau arfaethedig a gyflwynir yn [Gorchymyn Eithriadau Gwarchod Plant a Gofal Dydd \(Cymru\) 2026](#), sy'n fersiwn Drafft, a'r bwriad i greu Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol ar gyfer Darparwyr Gofal Plant, Gwaith Chwarae a Gweithgareddau yn chwarae rhan bwysig wrth gefnogi egwyddor gyffredinol [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#), sy'n ymwneud â gwneud ymyriadau cadarnhaol nawr, er budd pobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol.

Cymru Iewyrchus

Gallai'r cynigion gael effaith gadarnhaol ar lesiant economaidd i deuluoedd oherwydd y Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig a fydd yn caniatáu i fwy o ddarparwyr gofrestru â CThEF a'r Adran Gwaith a Phensiynau. Bydd teuluoedd cymwys wedyn yn gallu defnyddio cynlluniau [Gofal Plant Di-dreth](#) neu [Gofal Plant Credyd Cynhwysol](#) i leihau costau gofal plant, gwaith chwarae a gweithgareddau. Bydd hyn yn rhoi mynediad i deuluoedd i ystod ehangach o gyfleoedd a allai eu galluogi i gael gofal plant mwy hyblyg er mwyn iddynt allu gweithio. Gall y cyfleoedd hyn hefyd ganiatáu i blant ddatblygu mwy o sgiliau a chael mwy o gyfleoedd cymdeithasol.

Cymru gydnerth

Bydd y cynigion yn cael effaith gadarnhaol ar Gymru gydnerth. Bydd y Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig yn caniatáu i deuluoedd gael mwy o fynediad at gymorth ariannol a fydd yn cryfhau sefyllfa ariannol cartrefi. Bydd plant yn cael cyfleoedd i feithrin eu gwydnwch trwy gyfleoedd cymdeithasol a thrwy ddatblygu eu cryfderau a'u diddordebau os yw'r argymhelliad i gadw'r eithriad ar gyfer darparwyr sy'n cynnig gweithgareddau coetsio a dysgu yn cael ei dderbyn.

Cymru iachach

Gallai'r cynigion gael effaith gadarnhaol ar iechyd plant yng Nghymru. Trwy sicrhau bod digon o gyfleoedd gofal plant a chwarae i blant, bydd ganddynt fynediad at gyfleoedd i ddysgu, tyfu a ffynnu. Trwy gadw'r eithriad ar gyfer gweithgareddau coetsio a dysgu, bydd y darparwyr hyn yn parhau i gynnig cyfleoedd i blant fod yn egnïol ac yn iach.

Cymru sy'n fwy cyfartal; Cymru o gymunedau cydlynus; Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu

Bydd y cynigion yn cael effaith gadarnhaol ar gydraddoldeb yng Nghymru. Trwy'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol arfaethedig, bydd modd ymdrin ag annhegwch ariannol oherwydd bydd teuluoedd yn gallu manteisio ar fwy o gymorth ar gyfer costau. Bydd cadw'r eithriad ar gyfer gweithgareddau coetsio a dysgu mewn perthynas ag iaith, crefydd a diwylliant yn parhau i gynnig cyfleoedd i blant gymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n ymwneud â'u diwylliant a'u treftadaeth. Bydd eglurhad y dylai perthnasau neu bersonau sy'n byw yn yr un cartref â'r plentyn allu gweithredu fel gwarchodwyr plant cofrestredig ar gyfer plant sy'n perthyn iddynt neu blant sy'n byw gyda nhw, ar yr amod bod pob un o'r amodau canlynol yn cael eu bodloni: nid nhw yw rhieni'r plentyn ac nid oes ganddynt gyfrifoldeb rhiant dros y plentyn, nid ydynt yn ofalwr maeth i'r plentyn, nid yw'r gofal yn digwydd yng nghartref y plentyn, ac mae'r gofal ar gael ac yn cael ei gynnig i blant nad ydynt yn perthyn iddynt. Byddai hyn yn caniatáu i rieni ddefnyddio gwasanaethau'r gwarchodwr plant a fyddai, yn eu barn nhw, yn diwallu orau anghenion gofal eu plentyn anabl, neu anghenion cyfathrebu plentyn nad Cymraeg neu Saesneg yw ei iaith gyntaf, neu sy'n rhannu ffydd grefyddol, er enghraifft.

Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang

Bydd y cynigion yn cael effaith niwtral.

Lliniaru effeithiau negyddol

Bydd y newidiadau'n cael eu cyfathrebu'n glir trwy ymgyrch gyfathrebu. Bydd canllawiau clir ac enghreifftiau o astudiaethau achos yn cael eu cyhoeddi i sicrhau bod gan ddarparwyr ddealltwriaeth glir o Orchymyn Eithriadau Drafft 2026 a'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol

arfaethedig. Bydd hyn yn rhoi hyder i ddarparwyr weithredu mewn ffordd sydd o fudd iddyn nhw a'r teuluoedd y maen nhw'n eu gwasanaethu.

Drwy weithio gyda sefydliadau ymbarél drwy Cwlwm, caiff manteision ehangu'r ddarpariaeth a chofrestru ag Arolygiaeth Gofal Cymru eu hyrwyddo i annog twf y sector ledled Cymru. Byddwn hefyd yn gweithio gyda Cwlwm i gefnogi gwell dealltwriaeth o'r gwahaniaeth rhwng darparwyr cofrestredig, rhai sydd heb eu cofrestru a rhai sydd wedi'u cymeradwyo, yn enwedig ymhlith rhieni.

Bydd monitro a gwerthuso'r effeithiau wrth i unrhyw newidiadau ddod i rym yn caniatáu i waith lliniaru ychwanegol gael ei wneud pe bai angen.

8.4 Sut fydd effaith y cynnig yn cael ei fonitro a'i werthuso wrth iddo fynd rhagddo ac ar ôl iddo gael ei gwblhau?

Ar ôl ymgynghori ac unrhyw newidiadau sy'n deillio o hynny, bydd nifer y darparwyr sydd wedi'u cofrestru i ddarparu gwasanaethau i blant a theuluoedd yn cael ei fonitro gan Arolygiaeth Gofal Cymru. Os caiff y cynnig i greu Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol ei fabwysiadu, bydd y nifer sy'n manteisio arno yn cael ei fonitro. Bydd hyn yn cael ei ystyried ochr yn ochr ag unrhyw wybodaeth a rennir ag Arolygiaeth Gofal Cymru sy'n ymwneud â'r darparwyr sy'n dewis diwygio eu darpariaeth a chanslo eu cofrestriad fel darparwr gofal plant rheoleiddiedig, er mwyn symud i'r Cynllun Cymeradwyo Gwirfoddol.

Bydd nifer y plant sy'n defnyddio'r darparwyr cofrestredig yn cael ei gofnodi drwy'r data Hunanasesu Gwasanaeth blynyddol a gyflwynir gan ddarparwyr cofrestredig. Gellir cael gwybodaeth ychwanegol drwy'r data a gesglir gan awdurdodau lleol fel rhan o waith monitro targedau Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg, a'r Asesiadau o Ddigonolrwydd Gofal Plant ac o Ddigonolrwydd Cyfleoedd Chwarae a gyflwynir ganddynt.